

*Крипчук Микола Володимирович,
кандидат мистецтвознавства,
доцент кафедри театрального мистецтва
Луганської державної академії культури і мистецтв*

РОЗВИТОК СУЧАСНИХ ФЕСТИВАЛІВ МИСТЕЦТВ НА ЛУГАНЩИНІ ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ

У статті розглянуто найбільш значущі мистецькі фестивалі Луганщини початку ХХІ століття. Запропоновано класифікацію фестивалів за принципом популяризації того чи іншого виду мистецтва. Визначено місце регіональних мистецьких фестивалів у синтетичному художньому просторі, що є полем взаємодії різних видів мистецтв. Виявлено значення фестивалів мистецтв як культуротворчого процесу для оптимізації державної культурної політики.

Ключові слова: мистецькі фестивалі, видовищність, традиційна культура, етновиховна функція, Луганщина.

Крипчук Николай Владимирович. Развитие современных фестивалей искусств на Луганщине начала ХХІ столетия.

В статье рассматриваются наиболее значимые творческие фестивали Луганщины начала ХХІ века. Предлагается классификация фестивалей по принципу популяризации того или иного вида искусства.

Ключевые слова: фестивали искусств, зрелищность, традиционная культура, этноэстетическая функция, Луганщина.

Kripchuk Nikolai. The development of modern arts festival in Luhansk beginning of ХХІ century.

The article discusses the most important art festivals in Lugansk region at the beginning of the ХХІth century. There is a classification of the festivals on the principle of promoting a particular kind of art.

Key word: art festivals, entertaining performance, traditional culture, ethno-educational function, Luhansk region.

Сучасна художньо-мистецька практика демонструє стрімкий перебіг подій, що свідчить про кардинальні зміни, які відбувались та продовжують відбуватися у "класичних", з точки зору традиційних наукових визначень, формах культурного буття. Цю тему яскраво ілюструє розвиток усіх видів мистецтва, але найбільш повно її демонструють театральні жанри, художня мова яких набула "ціннісної вартості" в якості засобу, здатного не тільки посилювати приたまанні мистецтву соціальні функції, але й впливати на суспільну свідомість і навіть маніпулювати нею.

Така динаміка культурно-історичного розвитку не знімає актуальності для наукової думки питань, пов'язаних з пошуком відповідей, які б уточнювали та розширювали уявлення про специфіку театрального-художнього мислення та його змістоутворюючі принципи. Значна вага в них елементів видовищності

змушує дослідників повертатися до вивчення образних форм, для яких вони є стильовою ознакою, а саме: обрядових, фольклорних та сучасних у різних культурно-історичних, національних, етнічних та регіональних модифікаціях.

Видовищність обрядових дій стала суттєвим аргументом в обґрунтуванні їхньої актуальності як певного ідеологічного фактора – тенденція, що простежується з часів античного світу на всіх етапах культурного процесу. Проте особливого значення вона набуває у ХХ столітті, коли стала використовуватися як базове підґрунтя системи заходів впливу на суспільну психологію мас. Обрядова видовищність набуває "зрежисованого" та відповідним чином оформленого виду.

Така модернізація в радянських наукових дослідженнях набула назви теорії масових свят, яка висвітлювала принципи нової обрядової ідеології та узагальнювала практичний досвід її культурно-просвітницького використання як виховного засобу або в проекції на специфіку режисерських технологій (Д. Генкін, А. Мазаєв, Б. Петров, І. Туманов, І. Шароєв).

В сучасних умовах розвитку масових театралізованих дійств найбільш актуальними стають синтетичні форми режисерських постановок. Особливе місце в даному творчому процесі належить фестивалям мистецтв, які дедалі більше стають пріоритетними на Луганщині. Вони є невід'ємною частиною діяльності культурно-просвітницьких установ, які використовують в своїй роботі місцевий матеріал. Основою таких заходів найчастіше є народні традиції.

Як свідчить практика організації таких масових дій, виразні засади фестивальних заходів визначаються мірою їхньої доступності для глядача, варіативністю на основі взаємовпливів української, російської та інших культурних традицій. Український народний театр Луганщини як уособлення багатьох культурних впливів і взаємовпливів є джерелом інноваційних форм художньої образності і може у майбутньому тривалий час бути їм. Вже сьогодні нові обласні фестивальні проекти доводять, яку об'єднавчу функцію можуть виконувати театралізовані видовищні форми, побудовані на основі народних традицій [4].

Актуальність та активне поширення фестивалів мистецтв пов'язане з їх володінням більш широкими можливостями на відміну від інших форм експонування. Важливими генеруючими аспектами фестивалю є: гостра соціальна проблематика, необмеженість тематики, демонстрація самобутності регіональних особливостей мистецтва Луганщини, взаємодія різних видів мистецтва в єдиному художньому просторі.

Слід зазначити, що глядацька затребуваність у проведенні мистецьких фестивалів продиктована низкою культурних, соціоекономічних та етнічних факторів. Саме це й призвело до утворення на Луганщині різноманітних форм фестивалів мистецтв. Зорієнтованість дослідження на факти культурного життя Луганщини мотивована відсутністю аналогічних досліджень та зростанням ваги в цьому регіоні таких мистецьких практик як традиційних для неї.

На сучасному етапі тематика фестивалів висвітлюється у працях науковців: Ю. Афанасьєва, К. Давидовського, Д. Зубенко, О. Меньшикова, П. Ніколаєвої, І. Сікорської, Г. Хроми, С. Чернецької, та ін. Але, слід зазначити, що коло праць, пов'язаних з темою нашої роботи, досить обмежене. Це і зумовило вибір теми дослідження.

Метою дослідження є спроба структурувати основні види фестивалів мистецтв регіону початку XXI століття.

Спираючись на емпіричний досвід, акцентуємо увагу на основних фестивальних проектах Луганщини, які можна розділити за принципом популяризації того чи іншого виду мистецтва. Найбільш поширеними формами фестивалів мистецтв на сучасному етапі є: музичні; хореографічні; театральні; циркові; фестивалі мультиплекції; фестивалі "змішаного" типу, які є популяризацією декількох видів мистецтв. Велику роль у цьому процесі відіграють мистецькі заклади освіти (Луганська державна академія культури і мистецтв, коледж державної академії культури і мистецтв) та Луганський обласний центр народної творчості (ЛОЦНТ). Використовуючи запропоновану класифікацію, звернімо увагу на основні фестивальні проекти Луганщини.

Фестивалі театрального мистецтва проводяться з метою популяризації та розвитку сучасного театрального мистецтва, підвищення виконавського та режисерського рівня, серед них: всеукраїнський відкритий молодіжний театральний фестиваль "ArtEast" (м. Луганськ) та театральний фестиваль професійних колективів "Госпожа удача" ім. П. Луспекаєва (м. Луганськ).

Більш широко представлені фестивалі музичного мистецтва, серед них: Всеукраїнський фестиваль камерної фортепіанної музики пам'яті Олександра Зілоті (м. Луганськ); обласний конкурс естрадних виконавців "ЗОРЯНИЙ EXPRESS" (м. Луганськ); обласний фестиваль-конкурс молодих виконавців народної пісні "Світанок талантів"; обласний молодіжний рок-фестиваль "Нове покоління" (смт. Новопсков); обласний фестиваль хорових колективів ветеранів війни та праці "Пісні, опалені війною" (м. Луганськ); відкритий обласний фестиваль-конкурс авторської і патріотичної пісні "Оберіг пам'яті" (м. Ровеньки) та ін.

Метою фестивалів танцю є розвиток хореографічного мистецтва, пошук кращих оригінальних зразків хореографічної творчості, підтримка талановитих хореографів, виконавців і колективів, популяризація нових творів. У цьому напрямку пріоритетними стали: Всеукраїнський відкритий фестиваль-конкурс бального танцю "Кубок Star Dance" (м. Луганськ) та обласний фестиваль-конкурс народної і сучасної хореографії "Святкове коло" (м. Луганськ).

Став традиційним Міжнародний фестиваль дитячих і молодіжних циркових колективів та виконавців "Циркове майбутнє" (м. Луганськ). Проект проводиться з метою міжнародної співдружності, сприяння взаєморозумінню та взаємозбагаченню в галузі культури та мистецтва, пропаганди циркового мистецтва та творчого пошуку талановитої молоді. Слід зазначити, що в 2012 році у фестивалі брали участь циркові колективи та виконавці з більш ніж 10 країн, а саме: Білорусь, Вірменія, Естонія, Литва, Росія, Німеччина, Швейцарія та ін.

Особливе місце на Луганщині належить Міжнародному дитячому мультиплекційному фестивалю "СЮРПРИЗ" (м. Луганськ). Фестивальний проект заснований Луганською державною академією культури і мистецтв і проводиться за підтримки Луганського обласного центру підтримки молодіжних ініціатив та соціальних досліджень управління у справах сім'ї, молоді та спорту Луганської обласної державної адміністрації. Слід підкреслити те, що це єди-

ний у своєму роді міжнародний фестиваль в Україні, спрямований виключно на дитячу анімаційну творчість.

Серед численних фестивалів Луганщини варто виокремити фестивалі "змішаного" типу, які мають фольклорне підґрунтя, а саме: Міжнародний фестиваль "Дивосвіт народної творчості", який проводиться з метою активізації впливу традиційного народного мистецтва на духовне, естетичне збагачення народу України, відродження і збереження традиційної народної культури, зокрема, свят і обрядів; міжнародний фестиваль козацької культури "Любо" (Станично-Луганського район), основною метою якого є відродження та збереження козацької культури; Всеукраїнський фестиваль-конкурс мистецтв "Слобожанський спас" (м. Сватове); відкритий фестиваль традиційної та сучасної української культури "Вулиця Дружби" (сmt. Мілове), який є не тільки засобом популяризації української народної культури, але й формою демонстрації її традицій в історичному розвитку, засобом спілкування людей різних вірувань, політичних поглядів, що проживають на прикордонних територіях з Російською Федерацією; відкритий обласний фестиваль слов'янських культур "Немає уз святіше за братерство" (сmt. Слов'яносербськ); обласний фестиваль українського фольклору, народної музики та етнографії "Червона калина" (м. Луганськ); відкритий обласний фестиваль Лемківської культури "Стежками Лемківщини" (с. Переможне Лутугинського району) [6 ; 7] та ін.

З кожним роком активно розширюється кількість і географія учасників сучасного фестивального руху на Луганщині. Так, фестиваль "Любо" у 2012 році зібрав близько тисячі учасників із понад 50 фольклорних колективів України, Республіки Білорусь, Республіки Молдова, регіонів Російської Федерації (Дон, Кубань, Урал, Сахалін, Республіка Комі та ін.). До організації цього культурного заходу залучаються провідні режисери регіону (заслужений діяч мистецтв України В. Московченко та заслужений працівник культури України В. Саган), що дозволяє трансформувати традиційну народну форму у сучасну театралізовану модель. Так, фестиваль "Любо", окрім традиційного гала-концерту переможців фестивалю, закінчувався масовим театралізованим дійством "Козацька толока" із залученням провідних дитячих та молодіжних творчих колективів області, студентів кафедри театрального мистецтва Луганської державної академії культури і мистецтв. У цьому творчому процесі важливим є пошук засобів театралізації, яка є інтелектуальною ланкою, що супроводжує глибинне вивчення матеріалів, призначених для створення сценарної драматургії фестивалю. У даному контексті, відзначає мистецтвознавець Ю. Черняк: "художня форма, переломлена через образну метафору, алегорію або поетичний символ, багаторазово підсилює емоційний заряд режисерської ідеї. Це ... збагачує пізнавальну та естетичну функції свята" [8, 137]. Підкреслимо те, що творчий метод театралізації є складним творчим методом, що має глибоке соціально-педагогічне обґрунтування. Маючи у своїй основі соціально-педагогічну та художню біфункціональність, театралізація виступає не тільки як художня обробка фольклорного матеріалу, але і як особлива організація поведінки та дії мас людей (глядачів) [3].

Особливу увагу привертає фестиваль "Стежками Лемківщини". Фестиваль проводиться з метою відродження, збереження, пропагування лемківської

культури, народної творчості, обрядів, традицій, звичаїв, розвитку декоративно-ужиткового та образотворчого мистецтва та зміцнення культурних стосунків між західним і східним регіонами України. Символічним є те, що даний захід проходить саме на Луганщині, яка стала об'єднуючим початком для багатьох національностей. Луганська область є однією з самих поліетнічних областей України, де проживають представники 123 національностей і народностей [2].

Слід підкреслити, що мистецькі фестивалі на фольклорній основі виконують не лише важливе завдання збереження і популяризації традиційної народної культури, а і виховання підростаючого покоління на національних традиціях, виконуючи цим самим етновиховну функцію [1]. Зростання суспільного інтересу до мистецьких фестивалів на основі фольклорного матеріалу не можна вважати випадковістю з декількох причин. По-перше, географічна "прив'язка" таких постановок та її просторово-часова реальність (село, райцентр, місто). По-друге, тривале нехтування народним досвідом, намагання замінити його радянськими ідеологемами та штампами. По-третє, ігрова природа народної обрядової культури з притаманними їй ефектами співучасті, імпровізаційності, відчуттям колективної єдності, життєвої універсальності мовних засобів та настроїв, які ними створюються.

Україна в пострадянському суспільстві перебуває в стані пошуку художньо-мистецьких засобів і прийомів, і в цьому пошуку надзвичайно важливим є звернення до традицій минулого і сучасності, звернення до народних джерел. Звісно, це не означає, що професійна рука режисера механічно використовує народні здобутки чи вигадує щось штучне, неприродне і нав'язує це глядачеві. Необхідні неабиякий професіоналізм і творча наснага, аби поєднати професійне і народне, організоване і стихійне. Це є відображенням загальної тенденції розвитку мистецтва та поєднання професійного мистецтва і народної творчості у єдине святкове театралізоване дійство.

Слід сказати, що технологія створення художньої образності таких фестивалів, може спиратися не тільки на фольклорні зразки.

Як свідчить сучасний режисерський досвід, цей процес відкриває шлях до художніх ініціатив різного ґатунку: від локальних акцій до масштабних вуличних дійств карнавального типу (фестиваль козацької культури "Любо") і дозволяє їх використовувати як активний дидактично-виховний засіб.

В цілому, будь-який фестиваль мистецтв, незалежно від приналежності до тієї або іншої форми, є особливим типом синтетичного художнього простору, в якому здійснюється взаємодія різних видів мистецтв, утворюючи нове єдине гармонійне ціле, це "жива, бурхлива сфера пошуків і продукування нових сенсів і мистецьких доцільностей, готовність прийняти будь-яку художню мову, аби вона дозволяла висловити щось нове і вагоме" [5, 18].

Слід зазначити, що зростання кількості та, відповідно, соціальної значущості фестивалів мистецтв на Луганщині, розкриває широке поле для дослідження цього культуротворчого процесу, що потребує конкретних драматургічних та режисерських ідей в пошуках образної палітри масового театралізованого заходу.

Організація регіональних мистецьких фестивалів дозволяє вивести їх за межі розваг і зробити дієвим знаряддям державної культурної політики, як вну-

трішньої, так і зовнішньої; справжнім мистецьким твором із стилістикою змішаного типу; культурною формою, що віддзеркалює регіональні потреби як загальнонаціональні, тобто на концептуальному світоглядному рівні, і водночас дозволяє не втратити реальних зв'язків із середовищем, на яке спрямовано. Режисерський досвід проведення таких масових заходів на Луганщині підтверджує ці тенденції.

Література

1. Афанасьев Ю. Характерні особливості та функції фольклорних фестивалів [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vdakk/2011_4/31.pdf.
2. Етнічні групи [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.irp.lg.ua/ukr/content.php?type=57821836_0200.
3. Конович А. А. Театрализованные праздники и обряды в СССР / А.А. Конович. – М. : Высшая школа, 1990. – 208 с.
4. Крипчук М. В. Символічна образність театралізованих видовищ та масових свят Східної України (на матеріалі Луганщини) : автореф. дис. ... канд. мистецтвознавства 26.00.01 / М. В. Крипчук. – К., 2013. – 16 с.
5. Невінчана Т. Музичний Вавілон / Тамара Невінчана // Українська культура. – 2013. – № 5 (1013). – С. 18–21.
6. Фестивалі [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://locnt.lg.ua/category/fest-konk/fest/>.
7. Фестивалі-конкурси [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://locnt.lg.ua/category/fest-konk/fest-konk/>.
8. Черняк Ю. М. Режиссура праздников и зрелищ : учеб. пособие / Ю. М. Черняк. – Минск : ТетраСистемс, 2004. – 224 с.

УДК 78.9

*Сун Жуй Лун,
аспірант кафедри духових інструментів
Львівської національної музичної академії ім. М.В. Лисенка*

РОСІЙСЬКІ ТЕАТРИ ОПЕРИ ТА ОПЕРЕТИ В МУЗИЧНОМУ ЖИТТІ ХАРБИНА ПЕРШОЇ ТРЕТИНИ ХХ СТОЛІТТЯ

У статті розглянуто діяльність театрів Російської опери та оперети в Харбїні в перші роки їх утворення. Встановлено репертуар перших сезонів театрів. Охарактеризовано діяльність першого диригента харбїнської опери А. Пазовського. Висвітлено оперний та камерно-концертний виконавський репертуар С. Лемешева, Ф. Шаляпіна, О. Вертинського та розглянуто найвизначніші сольні концерти окремих з них.

Ключові слова: опера, оперета, репертуар, гастролі, концерти, афіші, виконавський склад.

Сун Жуй Лун. Русские театры оперы и оперетты в музыкальной жизни Харбина первой трети XX века.

В статье рассмотрена деятельность театров Русской оперы и оперетты в Харбине в первые годы их образования. Установлен репертуар первых сезонов театров.